

Opwijk

Wind, hop en eikelregen

3 oktober 2009

Een ander traject en een ander dialect, zo kan ik deze wandeling zeer summier samenvatten. Een ander dialect, inderdaad, omdat Opwijk de eerste gemeente in Vlaams Brabant is wanneer je van Dendermonde naar Asse rijdt. Vele deelnemers aan de wandeling klonken dan ook naar het franstalige Brussel dat hier niet al te veraf meer was. Een paar heren die ik onderweg voorbijstapte onderhielden zich in een niet ontbraamde versie van de taal van Molière en toen ik hen een welgemeend „goede morgen“ toevoegde werd dat vlot in het Vlaams beantwoord. Iets waarvoor beiden zich niet krom moesten leggen om het over de tong te krijgen. „Des vrais Belges“ waarschijnlijk die zich vlot van de beide belangrijkste landstalen bedienen. Zij het dan van een enigszins geoxydeerde uitgave ervan. Soms zelfs door mekaar of een rare mengvorm, het Brussels, à la Renaat Grassin, het Ketje. „Van een hieël klaan moizeke en e fleske cognac“...

De plaats waar de wandeling begon en waar dus ook moest ingeschreven worden opdat we onderweg zouden verzekerd zijn tegen alle mogelijke calamiteiten, lag pal aan de grote gewestweg naar Asse, de immens druk bereden N47. Dat ik lang niet de enige en ook niet de eerste was om aan deze wandeling te beginnen werd al snel duidelijk toen ik daar arriveerde. Er strekte zich immers ter weerszijden van de baan een rij auto's uit tot een paar honderd meter vóór en tot voorbij de startzaal. Daarbinnen was het overigens al druk en lawaaierig. Een heleboel wakkere burgers zo te zien. De organisators van de wandeling heten zichzelf „De Hopbelletjes“ en de tafeltjes in de zaal waren, zeer toepasselijk, versierd met een toefje hopranken. Met welk recht ze die naam dragen is later op de wandeling wel duidelijk geworden.

Hoewel de „Marching“ orakelde dat Opwijk de startplaats van de wandeling was, begon die eigenlijk in een deelgemeente: Mazenzele. Oorspronkelijk, omtrent de vierde en de vijfde eeuw, ontwikkelde dat dorp zich rond de kerk en de driekante dries. Later werd het tot een straatdorp langs de baan naar Asse en Brussel en dat is het hoofdzakelijk nu nog steeds.

Gelukkig voerde het goed bewegwijzerde traject al dadelijk van het verkeer weg over onverharde paden en werd de stilte allengs meer uitgesproken. Je zou het hier niet direct verwachten. Eerst was het landschap nog vrij vlak maar al snel begon het zich onder het oog van de wandelaar meer en meer vertikaal te kronkelen. Wel bleven de hellingen steeds vriendelijk met niets van de spierscheurende abrupte steilheid van de Vlaamse Ardennen. Het soort landschap dat Pieter Breugel veelvuldig heeft gekonterfeit. Al was het in zijn geval dan wel het Pajottenland. Maar zo ver is ook dat hier niet vandaan.

Het zag er eerst naar uit dat de aanhoudende droogte van de laatste paar maanden zou beëindigd worden want de lucht was dreigend bewolkt. Later leek het alsof iemand met een reusachtige verfroller de hele hemelkoepel in een egaal grijs had geschilderd. De droogte was ook duidelijk aan de staat van de onverharde paden en veldwegels. Die lagen er zeer stoffig bij met een laag los zand. Zeer ongewoon. Om het met de woorden van een medewandelaar te zeggen: „Normoel es da hier moor, dezen taad van 't joer“ (Normaal is dat hier modder, deze tijd van het jaar). Nu veroorzaakte de aanwakkerende wind soms zandwolken die mij, als contactlensdrager, niet bepaald aangenaam waren. Eén keer ontstond er zelfs een stofduivel. Een mini-tornadootje van wervelend zand dat zich dwars over het pad spoedde en dat tegen een maisveld te pletter liep.

Vrij spoedig belandde ik aan de rand van een bosrijke omgeving: het Kravaalbos. Deze

Een stukje Kravaalbos

naam komt van, enerzijds, „car“ wat „steen-groef“ betekent (denk maar aan het Franse „carrière“) en „vaal“ wat ooit „dal“ (denk „vallei“) heeft betekend. Het is uiteraard niet toevallig dat het bos deze naam kreeg. Er werd inderdaad ooit zandsteen gewonnen in dit bos. Maar die uitleg krijgen jullie straks nog. Nu is het Kravaalbos nog een van de laatste bossen ten noordwesten van Brussel. Het is een restantje van het vroegere Kolenwoud waartoe ook het Zoniën-woud en het Hallerbos behoorden. Van dat Kolenwoud wist de meester in de lagere school ons te vertellen dat het zeer uitgestrekt was en ondoordringbaar en dat het daardoor kwam dat wij in het noorden Vlaams spreken en de mensen in het zuiden Frans. Nu hebben we een taalgrens. Die is weliswaar heel dun maar soms even ondoordringbaar. Soit, het Kravaalbos is nu nog, naargelang de bron, 80 tot 100 ha groot en particulier eigendom. Wel heeft Natuurpunt met de eigenaars een vergelijk bereikt waardoor er enkele wandelwegen langs en door de bossen voor het publiek toegankelijk zijn. Onze

wandeling verliep helemaal langs de rand van het bos. Aan de bomen was te zien dat ze vrijwel allemaal van dezelfde leeftijd waren. Wat er op wijst dat de mens hier heeft ingegrepen. Veel beuken en ook eiken. Deze laatsten zorgden in de opstekende wind voor een bombardement van eikels. De kennismaking met een neerstortende eikel is niet bepaald aangenaam. Maar goed, dat is een kennismaking met een eikel ook nooit. Ondanks de dikwijls nefaste bemoeienissen van de mens blijft er toch nog een flinke soortenrijkdom over. Diezelfde mens toont zich nog eens van zijn slechtste kant wanneer tijdens de lente de boshyacintjes en de lelietjes van dalen massaal worden geplukt. Soms worden zelfs hele zoden uitgespit! Geen wonder dus dat men niet vrij in het bos mag ronddwalen. Trouwens, het bos is sinds 1980 als landschap geklasseerd dus ook de eigenaars doen er niet mee wat hun goeddunkt. Hoewel het er niet direct naar uitziet vertoont het bos toch een flink reliëf. Het hoogste punt ervan ligt op 75 en het laagste op 35 meter. Bij het verlaten van het bos bevond ik me zo hoog dat ik eerst dacht dat de zichtbaar wordende grijze lucht eigenlijk mist was. Een zeer onlogische gedachtegang, al was het alleen al wegens de heersende flinke wind.

Langs zeer rustige paden werden we naar Meldert geleid waar zich, in de schaduw van de kerktoeren, de eerste rust- en controlepost bevond. Ongemerkt waren we de provinciegrens overgestoken en waren we weer in Oost-Vlaanderen terechtgekomen. Meer nog: we bevonden ons nu in de Faluintjes. Wat die Faluintjes eigenlijk zijn, daarover wordt door etymologen nog ernstig van mening verschild. Het is één van die landstreken die weliswaar veel beschreven, doch weinig omschreven zijn. In elk geval liggen de Faluintjesgemeenten ten oosten van Aalst, tegen de grens met Brabant aan. Het is een landelijke streek die altijd nauw verbonden geweest is met de welbekende abdij van Affligem. Volgens degenen die het kunnen weten situeert het gebied van de „echte“ Faluintjes zich tussen Meldertkerk en Moorsel-kerk. Het is de vallei van de Molenbeek die zich hier in talrijke bochten door het landschap kronkelt.

Hoe dan ook Meldert zelf heeft veel minder te maken met een identiteitscrisis dan de streek waarin het ligt. Het is ook de meest groene en landelijke van de Faluintjesgemeenten. Toen ik er passeerde was het er zo stil dat het leek alsof er niemand woonde. Slechts

De Sint-Walburgakerk in Meldert. Gebouwd met de plaatselijke zandsteen

De brok zandsteen en de hopstaken van het monument op het dorpsplein van Meldert.

een tractor verstoorde de stilte op het dorpsplein.

Er kan in deze streek niets over geschiedenis gezegd worden of de abdij van Affligem komt daarbij op de proppen. Hier dus ook. Reeds in 1151 wordt Meldert vernoemd in een overeenkomst tussen de abdij en de heer van Moorsel. In al die tijd is de schrijfwijze van de naam niet gewijzigd! Hetgeen wel een record mag genoemd worden. Wellicht is de dorpsnaam afgeleid van een plant, de melde of milde, die geteeld werd en gebruikt als groente. Iets als spinazie in deze tijd. Op de driehoekige dries bij de kerk staat een monument dat vooral de aandacht trekt door het grote stuk zandsteen, rijkelijk gedecoreerd met fossielen, dat in de grond is geplant. Vier meter hoog, waarvan één meter die in de grond zit, is het ook nog acht ton zwaar. Je kan er bezwaarlijk naast kijken. Er is echter nog meer aan het monument dat niet onmiddellijk in het oog springt. Maar daarover later nog. De brok zandsteen is daar niet zomaar als ornament geplaatst. Van de twaalfde tot de zestiende eeuw ontgon de abdij van Affligem dit zandsteen in Meldert. In het Kraaialbos, jawel. Er is dus sprake van Melderts zandsteen hoewel de benaming Balegem's zandsteen meer gebruikelijk is. Het zullen allicht dezelfde steenlagen ge-

weest zijn die zich over een groot gebied uitstrekten. De steenlagen in het Kraaialbos zaten in het grondwater en moesten na het delven liefst zo kort mogelijk aan de lucht worden blootgesteld voordat ze bewerkt werden tot bruikbare grootte. Wachtte men te lang dan werd de steen hard en moeilijker handelbaar. Het bewerken van het zandsteen gebeurde door steenhouwers die meestal uit Wallonië afkomstig waren. Wat er uit de steengroeven kwam werd eerst over land op platte sleden vervoerd en later vanuit Herdersem over de Dender doorheen een groot deel van Europa verdeeld. Denk niet te lichtvaardig over dit bouw materiaal. De Antwerpse Onze-Lieve-Vrouwekathedraal, bijvoorbeeld, is ermee gebouwd en die heeft toch een hoogste toren van 123 meter. Vanzelfsprekend is ook is ook de eigen Sint-Walburgakerk van Meldert ermee gebouwd.

De Faluintjes zijn nog omwille van iets anders bekend: de teelt van de humulus lupulus. Wanneer je dat niets zegt: het is de hop. Het monument in Meldert omvat ook enkele vertikale staken die met hop begroeid zijn. Zo werd hier in de streek in vervlogen tijden de hop gekweekt. Op die manier is wat daar op het dorpsplein staat een levend monument. Doordat de hop in september volop zijn belletjes heeft gevormd en dan geplukt wordt blijft er in dit deel van het jaar niet veel meer van te zien behalve de lege staken en draden. De hop-teelt werd hier in de streek ingevoerd door (alweer) de abdij van Affligem. Voor het brouwen van hun eigen bier, natuurlijk. Nu nog bestaat er een biersoort die de naam „Affligem“ draagt maar die al lang een industrieel produkt is dat de abdij van ver noch dichtbij heeft gezien. In Vlaanderen was het kweken van hop al in de achtste eeuw bekend maar wan-

Het experimentele (?) hopveld. Let op de verdroogde hopranken in de achtergrond.

neer de eerste hopvelden in de streek van Aalst werden aangelegd is niet zeker. Niettemin kan met recht en reden van een hopstreek gesproken worden vanaf de zestiende eeuw. Toen werd er hier ongeveer 2600 ha landbouwgrond voor gebruikt. In 1880 was dat nog slechts 280 ha. Tegen 1980 zakte het areaal nog eens tot 180 ha en bleven er nog 65 planters actief. In 2004 hielden het nog slechts drie planters vol: een in Erembodegem en twee in Meldert. De wandeling voerde langs een hopveld maar eigenaardig genoeg was niet alle hop geplukt maar stond een deel ervan, afgesneden van zijn wortels, aan de verticale draden te verdrogen. Volgens een bord ging het hier over een proefproject om de hopteelt in de streek niet helemaal teloor te laten gaan. Hoe dat precies te rijmen valt met de wat desolate staat van dit veld, dat is me niet duidelijk geworden.

Na het eerste bezoek aan de rust- en controlepost in Meldert wachtte ons een rondje door de streek waarbij het eerder genoemde hopveld in het vizier kwam, evenals de abdij van Affligem zelf. Hoog op haar heuvel is die uiteraard al van ver te onderscheiden en domineert zij de omgeving. Ter hoogte van één van de talrijke kapelletjes begaf een ander wandelaar zich opeens van het pad af. Om een nadere blik te werpen op dat kapelletje, dacht ik. Nochtans bleek het de man erom te doen de netjes getrimde haag rond het kapelletje te gebruiken om zich aan indiskrete blikken te onttrekken met de bedoeling een lichamelijke behoefte te voldoen. Toen ik er voorbij ging had hij naar alle waarschijnlijkheid net het daartoe bestemde gereedschap ontbloot. Tot mijn niet geringe verrassing ging dat gepaard met een heftig gescharrel en geritsel. Alsof de heilige in het kapelletje zich geschokt afwendde. Een mens zou allicht geloven getuige te zijn van een mirakel doch het bleek slechts een vogel te zijn die in paniek een veiliger plaats opzoekt. Weer een illusie armer.

Na een tweede bezoek aan Meldert ging de weg voor het langste onderdeel tussen twee controleposten naar Droeshout. Droeshout? Ik wist niet eens dat dat een plaatsje was in

De reusachtige kerk van het kleine Droeshout

Vlaanderen. Ik kende het tot nu toe alleen als een niet zo zeldzame familienaam! En toch, het blijkt een piepklein gehucht te zijn met een reusachtig grote kerk. Ik denk dat wanneer alle inwoners daar verzameld zijn, je ze nog niet ziet zitten. Behalve dat heeft het gehucht ook ooit een spoorwegstation gehad maar dat is al tijden van de tabellen geschrapt en gesloten.

Het laatste korte stuk om de bijna 24 kilometer vol te maken voerde uiteraard terug naar het vertrekpunt. Daarbij werd nog even de vervelozie romp van een windmolen zichtbaar. Het bleek om de Vanstraetensmolen op de Mazelkouter te

gaan. De afstand en een lelijk duivenkot stonden echter een foto in de weg. Hoe zouden de inwoners van Mazenzele genoemd worden? Het voor de hand liggende „Mazenzelenaars“? Of zou het soms „Mazelaars“ zijn?

Michel Christiaens

Humulus lupulus ofte hop